منتخب احادیث عمره

سید علی قاضی عسکر

بسم الله الرحمن الرحیم

منتخب احادیث عمره

نویسنده:

علی قاضی عسکر

ناشر چاپی:

مشعر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

منتخب احادیث عمره

مشخصات کتاب

سرشناسه : قاضی عسگر، سید علی، ۱۳۲۵-، گردآورنده

عنوان و نام پدیدآور : منتخب احادیث عمره/ علی قاضی عسگر؛ تدوین مرکز تحقیقات حج.

مشخصات نشر : تهران: نشر مشعر، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۸۴ ص.؛ ۱۹/۵×۱۱ س‌م.

شابک : ۶۵۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۳۵-۱۳-۴

یادداشت : فارسی-عربی.

یادداشت : چاپ هفدهم.

یادداشت : کتابنامه به‌صورت زیرنویس.

موضوع : حج عمره -- احادیث

شناسه افزوده : حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت. مرکز تحقیقات حج

رده بندی کنگره : BP۱۴۱/۵ /ح۳۵ق۲ ۱۳۹۰

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۱۸

شماره کتابشناسی ملی : م۸۱-۱۹۰۸۶

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ص: ۳

ص: ۴

ص: ۵

ص: ۶

ص: ۷

ص: ۸

پیشگفتار

ص: ۹

یا ربّ این کعبه مقصود تماشاگه کیست که مغیلان طریقش گل و نسرین من است

حافظ

حج در لغت به معنای قصد و در اصطلاح آهنگ خانه خدا کردن، و یکی از آیین‌های مهمّ دینی مذهبی مسلمانان است. مغناطیس کعبه همه ساله میلیون‌ها مسلمان را از گوشه و کنار جهان به سوی خود جذب می‌کند تا با انجام اعمال و مناسک و رعایت یک سلسله مقررات ویژه، در یک عملیّات تمرینی، برای تحقق زندگی توحیدی شرکت کنند و قدرت و عظمت اسلام را در برابر دید جهانیان به نمایش بگذارند.

در این همایش عظیم، مسلمانان با نژادها و رنگ‌های گوناگون، کنار کعبه گردهم می‌آیند تا از رهگذر آشنایی با یکدیگر، به توحید کلمه و همبستگی و اتحاد جوامع اسلامی دست یابند.

حج جلوه‌گاه معنویت، شور و شعور، تعبد و بندگی،

ص: ۱۰

شهامت و ایثار، وحدت و ذکر و بالأخره ارتباط و پیوند با خدا است. از این رو توفیق انجام چنین سفری، فرصتی مغتنم برای خداجویان است تا از نظر روحی و اخلاقی خود را پالایش نموده، دگرگونی و تحوّل سازنده‌ای در جان و روح آنان پدید آید.

در آموزه‌های رسول خدا صلی الله علیه و آله و پیشوایان دینی، نکات آموزنده فراوانی وجود دارد که می‌تواند زائران وادی نور را در بهره برداری هرچه بیشتر از فرصت‌ها یاری دهد. در این آموزه‌ها به حاجیان توصیه شده است تا پیش از سفر، از گناهان فاصله گرفته، جان خود را با آب توبه بشویند، هزینه‌های سفر را از مال حلال و پاک تأمین نمایند، با خویشان و بستگان و دوستان و همسایگان خداحافظی نموده، حلالیت بطلبند و پس از جلب رضایت آنان، گام در این راه بگذارند. سفر را با نام و یاد خدا و با هدف خداخواهی و خداجویی آغاز کنند و در طول سفر نیز از گناه و نافرمانی پروردگار دوری جسته، مراقب خود باشند و ....

این دستور العمل‌ها و عمل به آن‌ها، موجب می‌شود تا در حاجی یک تحول و دگرگونی اساسی پدید آید و در نتیجه از گذشته احیاناً غلط و نادرست خویش فاصله گرفته، خود را برای یک زندگی صحیح و اسلامی آماده سازند.

ص: ۱۱

خانه کعبه خانه دل‌هاست ساحت قدس و جلوه گاه خداست

نیکبخت آن که همچو پروانه در طواف است گرد آن خانه

در روایات، حج تمتع را «حج اکبر» و عمره مفرده را «حج اصغر» نام نهاده‌اند، و هدف از هر دو، ایجاد فلاح و رستگاری و تحوّل روحی و اخلاقی در زائران و نزدیک شدن آنان به خداوند است.

اگر عمره گزاران با هدف تحوّل روحی و اخلاقی و اصلاح خود، گام در این مسیر الهی بگذارند، با توجّه به جمعیّت انبوهی که همه ساله به عمره و حج مشرف می‌شوند، بی‌شک این تحوّل به خانواده‌ها و جامعه نیز منتقل خواهد شد.

هر مسلمانی که عمره و حج انجام می‌دهد، اگر تصمیم بگیرد که در طول سفر و هنگام بازگشت، اخلاق اسلامی را مراعات نموده، از کارهای حرام بپرهیزد و واجبات دینی را آن گونه که خداوند می‌خواهد انجام دهد و همین فکر و اندیشه را به فرزندان و خویشان و دوستان و همکاران خود نیز منتقل کند، قطعاً در جامعه تحوّل اخلاقی مهمّی رخ خواهد داد و دشمنان در تهاجم فرهنگی خود ناکام خواهند شد.

مجموعه حاضر، بخشی از آموزه‌هایی است که

ص: ۱۲

معصومان علیهم السلام به عنوان راهنمایی زائران خانه خدا بیان فرموده‌اند. امید است با عمل به آن، خود را به حضرت حق نزدیک و از برکات و نورانیت این سفر الهی و معنوی کاملًا بهره‌مند گردند.

ای خدای مقصد و مقصود من ای تو هم سودای من هم سود من

خواب و بیداری من از بهر تو است الفت و آزادی‌ام در شهر تو است

من ندارم حاجتی جز روی تو من نجویم مقصدی جز کوی تو

از تو غیر از تو ندارم حاجتی جز به ذکر تو نبینم راحتی

تشنه‌ام سیرابیم در دست تو است تابش و بینائیم پابست تو است

خسته‌ام آسایش جانم تویی درد دارم درد و درمانم تویی

سیّدعلی قاضی‌عسکر

معاون آموزش و پژوهش بعثه مقام معظّم رهبری

ص: ۱۳

عمره، حج اصغر

رسول خدا صلی الله علیه و آله به عثمان بن أبی العاص فرمود:

اعْلَمْ انَّ الْعُمْرَهَ هِیَ الْحَجُّ الأَصْغَرُ، وَانَّ عُمْرَهً خَیْرٌ مِنَ الدُّنْیا وما فیها وَحَجَّهً خَیْرٌ مِنْ عُمْرَهٍ. (۱)

بدان عمره همان حج اصغر است. و همانا یک عمره از دنیا و آنچه در آن است بهتر و بالاتر است. و نیز بدان که حج از عمره برتر و بهتر است.

عمره و جهاد

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

جِهادُ الْکَبیرِ والصَّغیرِ والضَّعیفِ والْمَرأَهِ الْحَجُّ والْعُمْرَهُ. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

جهاد بزرگ و کوچک، فرد ناتوان و زن؛ حج و عمره است.

۱- معجم الکبیر طبرانی: ۹/ ۴۴/ ۸۳۳۶

۲- سنن نسائی: ۵/ ۱۱۴

ص: ۱۴

بازارهای آخرت

قال الصّادِقُ علیه السلام:

الحَجُّ والعُمْرَةُ سُوقـانِ مِنْ أسْواقِ الآـخِرَةِ وَالعامِلُ بِهِما فی جَوارِ اللَّهِ، انْ أدْرَکَ ما یَأْمُلُ، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وانْ قَصُـرَ بِهِ أَجَلُهُ، وَقَعَ أجْرُهُ عَلَی اللَّه. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

حـجّ و عمره دو بـازار از بازارهـای آخرت است، هر کس آن دو را انجام دهـد در پناه خـدا قرار گیرد، اگر به آرزوی خود [زیارت خانه خدا] دست یافت خداوند او را می‌بخشد و اگر اجل او را مهلت نداد، پداش او بر عهده خدا خواهد بود.

جمع دنیا و آخرت

قالَ رَسُولُ اللَّه صلی الله علیه و آله:

مَنْ ارادَ الدُّنْیا والآخِرَةَ فَلْیَؤُمَّ هذَا البَیْتَ، فَما أتاهُ عَبْدٌ یَسْأَلُ اللَّهَ دُنْیا الّا أَعْطاهُ اللَّهُ مِنْها، ولا یَسْأَلُهُ آخِرَةً الّا ادَّخَرَ لَهُ مِنْها. (۲)

۱- کافی: ۴/ ۲۶۰.

۲- مسند الامام زید: ۱۹۷.

ص: ۱۵

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هرکس دنیا و آخرت را می‌خواهد، آهنگ این خانه کند، همانا بنده‌ای به آن‌جا نیامده و از خداوند دنیا را نخواسته مگر آنکه بدان دست یافته و خداوند حاجت او را برآورده ساخته است، و نیز از خداوند آخرت را طلب نکرده مگر آن‌که پذیرش این درخواست را برای وی ذخیره کرده است.

طول عمر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

مَنْ أَرَادَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَةَ فَلْیَؤُمَّ هَذَا الْبَیْتَ، وَ مَنْ رَجَعَ مِنْ مَکَّةَ وَ هُوَ یَنْوِی الْحَجَّ مِنْ قَابِلٍ زِیدَ فِی عُمُرِهِ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هرکس دنیا و آخرت می‌خواهد آهنگ زیارت این خانه کند و کسی که از مکّه بازگردد و قصد داشته باشد سال بعد نیز بیاید، عمرش طولانی می‌شود.

۱- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۱۴۱/ ۶۴.

ص: ۱۶

وارد شدن به خداوند

قالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

الْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ وَفْدُ اللَّهِ، وَ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكْرِمَ وَفْدَهُ وَ يَحْبُوَهُ بِالْمَغْفِرَةِ. (۱)

علی علیه السلام فرمود:

حج گزار و عمره گزار، واردشدگان بر خداوند می‌باشند و بر خدا است که وارد شده بر خود را گرامی داشته، او را مشمول مغفرت و آمرزش خویش قرار دهد.

میهمان خداوند

قال الصّادق علیه السلام:

إِنَّ ضَيْفَ اللَّهِعَزَّ وَ جَلَّ رَجُلٌ حَجَّ وَ اعْتَمَرَ فَهُوَ ضَيْفُ اللَّهِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى مَنْزِلِهِ. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

مردی که حج یا عمره انجام دهد میهمان خدا است و تا زمانی که به منزل خود بازگردد در این میهمانی قرار دارد.

۱- وسائل الشیعه: ۴/ ۱۱۶- تحف العقول: ۱۲۳.

۲- خصال: ۱۲۷- وسائل الشیعه: ۱۴/ ۵۸۶.

ص: ۱۷

تأثیر سفر مکّه

هشام بن حکم گوید:

امام صادق علیه السلام فرمود:

مَا مِنْ سَفَرٍ أَبْلَغَ فِی لَحْمٍ وَ لا دَمٍ وَ لا جِلْدٍ وَ لا شَعْرٍ مِنْ سَفَرِ مَکَّهَ وَ مَا أَحَدٌ یَبْلُغُهُ حَتَّی تَنَالَهُ الْمَشَقَّهُ. (۱)

هیچ سفری مانند سفر مکّه در گوشت و خون و پوست و موی انسان تأثیر نمی‌گذارد و هیچ کس جز با سختی و مشقت به آنجا نمی‌رسد.

همنشینی با پیامبران

قَالَ الصَّادِقُ علیه السلام:

لَمَّا حَجَّ مُوسَی علیه السلام نَزَلَ عَلَیْهِ جَبْرَئِیلُ علیه السلام فَقَالَ لَهُ مُوسَی یَا جَبْرَئِیلُ ... ما لِمَنْ حَجَّ هَذَا الْبَیْتَ بِنِیَّهٍ صَادِقَهٍ وَ نَفَقَهٍ طَیِّبَهٍ؟ قَالَ: فَرَجَعَ إِلَی اللَّهِ عَزّوَجَلّ، فَأَوْحَی اللَّهُ تَعالی إِلَیْهِ؛ قُلْ لَهُ: أَجْعَلُهُ فِی الرَّفِیقِ الْأَعْلَی مَعَ النَّبِیِّینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَدَاءِ

۱- الکافی: ۴/ ۲۶۲/ ۴۱

ص: ۱۸

وَ الصَّالِحِینَ وَ حَسُنَ أُولَئِکَ رَفِیقاً. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگامی که موسی علیه السلام حج انجام داد جبرئیل بر وی نازل شد، سپس موسی علیه السلام به او گفت:

ای جبرائیل:

برای کسی که حجّ این خانه را با نیّتی صادق و هزینه‌ای پاک به جای آورد چه پاداشی مقرّر شده است؟

جبرئیل بدون پاسخ به سوی خداوند عزّوجلّ بازگشت [و پاسخ آن را جویا شد] خداوند به او وحی کرده و فرمود:

به او بگو:

وی را در ملکوت اعلی همراه و همنشین با پیامبران و صدّیقان و شهیدان و صالحان قرار خواهم داد و اینها همراهان خوب و شایسته‌ای هستند.

تواضع و آمرزش گناه

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام کَانَ أَبِی یَقُولُ:

مَنْ أَمَّ هَذَا الْبَیْتَ حَاجّاً أَوْ مُعْتَمِراً مُبَرَّأً مِنَ الْکِبْرِ رَجَعَ مِنْ ذُنُوبِهِ کَهَیْئَةِ یَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ. (۲)

۱- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۲۳۵/ ۲۸۷

۲- کافی: ۴/ ۲۵۲/ ۲

ص: ۱۹

امام صادق علیه السـلام فرمود: پدرم امام باقر علیه السلام پیوسته می‌فرمود: کسی که برای حج یا عمره قصد این خانه کند، در حالی که از کبر و خودپسندی بری باشد، از گناهان پاک می‌شود همانند روزی که از مادر متولّد شده است.

ریزش گناهان

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

ایُّ رَجُلٍ خَرَجَ مِنْ مَنزِلِه حاجّاً اوْ مُعْتَمِراً، فکُلَّما رَفَعَ قَدَماً وَوَضَعَ قَدَماً، تَناثَرَتِ الذُّنُوبُ مِنْ بَدَنِهِ کَما یَتَناثَرُ الْوَرَقُ مِنَ الشَّجَرِ، فَاذا وَرَدَ الْمَدینَةَ وصافَحَنی بِالسَّلام، صافَحَتْهُ المَلائِکَةُ بِالسَّلام، فَاذا وَرَدَ ذَالْحُلَیْفَةَ واغْتَسَلَ، طَهَّرَه اللَّهُ مِنَ الذّنُوبِ، وَإذا لَبِسَ ثَوْبَیْنِ جدیدَیْنِ، جَدَّدَ اللَّهُ لَهُ الْحَسَناتِ واذا قالَ: لَبَّیْکَ اللَّهُمَّ لَبَّیْک، أَجابَهُ الرَّبُّ عَزَّوَجَلّ: «لَبَّیْکَ و سَعْدَیْک، اسْمَعُ کَلامَکَ و انْظُرُ الَیْک، فَاذا دَخَلَ مَکَّةَ وطافَ و سَعی بَیْنَ الصَّفا والْمَروَةَ وَصَلَ اللَّهُ لَهُ الْخَیْراتِ .... (۱)

۱- الحجّ والعمره فی القرآن والحدیث: ۱۴۸/ ۳۲۵

ص: ۲۰

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هرمردی که برای‌حج یاعمره‌از منزل خود بیرون رود، پس هر قدمی که برمی‌دارد و به زمین می گذارد، گناهان از بدن او فرو می‌ریزند، همان‌گونه که برگ از درخت.

پس آن گاه که وارد مدینه شده و به وسیله سلام با من مصافحه کند، فرشتگان به وسیله سلام به او دست داده، مصافحه‌می کنند.

وآن‌گاه که وارد ذوالحلیفه (مسجد شجره) گردیده و غسل کند، خداوند وی را از گناهان پاک گرداند.

و آنگاه که دو جامه جدید احرام را بر تن کند، خداوند پاداش‌ها و حسنات جدید به او عنایت می کند، و آن‌گاه که لبّیک اللّهم لبّیک گوید:

خداوند عزّوجل به او پاسخ می‌دهد: لَبَّیْکَ وَسَعْدَیْک کلام و سخن تو را می‌شنوم، و به‌تو [با نظر عنایت] می‌نگرم، و آن گاه که وارد مکه شده، طواف و سعی بین صفا و مروه را انجام دهد، خداوند خیرات و خوبی‌ها را پیوسته بر او نازل کند ....

عمره کفّاره گناهان

عَن رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قال:

... والعُمْرَةُ کَفّارَةٌ لِکُلِّ ذَنْبٍ. (۱)

۱- کافی: ۴/ ۲۵۳/ ۴

ص: ۲۱

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

عمره کفّاره هر گناه است.

پاداشت بهشت

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله أَنَّهُ قَالَ:

الْعُمْرَةُ إِلَی الْعُمْرَةِ کَفَّارَةُ مَا بَیْنَهُمَا وَ الْحَجَّةُ الْمُتَقَبَّلَةُ ثَوَابُهَا الْجَنَّةُ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

از عمره تا عمره دیگر کفّاره گناهانی است که در این فاصله صورت گرفته باشد، و حج مقبول پاداشش بهشت است.

رهایی از تاریکی

عبدالرَّحْمانِ بن سَمُرَة گوید:

روزی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله بودیم آن حضرت فرمود:

إِنِّی رَأَیْتُ الْبَارِحَةَ عَجَائِبَ.

من دیشب شگفتی‌ها و عجائبی را دیدم!

ما گفتیم: ای رسول خدا، جان و خانواده و اولادمان

۱- مستدرک الوسائل: ۸/ ۳۷

ص: ۲۲

فدایت باد چه دیدید؟ برای ما بگویید:

فقال: ...

رَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ ظُلْمَةٌ وَ مِنْ خَلْفِهِ ظُلْمَةٌ وَ عَنْ يَمِينِهِ ظُلْمَةٌ وَ عَنْ شِمَالِهِ ظُلْمَةٌ وَ مِنْ تَحْتِهِ ظُلْمَةٌ، مُسْتَنْقِعاً فِي الظُّلْمَةِ فَجَاءَهُ حَجُّهُ وَ عُمْرَتُهُ فَأَخْرَجَاهُ مِنَ الظُّلْمَةِ وَ أَدْخَلاهُ فِي النُّورِ .... (۱)

فرمود:

مردی از امّت خود را دیدم که، از روبرو و پشت سر و از سوی راست و چپ و از زیر پا، تاریکی وی را فراگرفته و غرق در ظلمت بود، در این حال حج و عمره او آمده، و وی را از ظلمت و تاریکی رها ساخته، در نور وارد کردند.

پذیرش دعا

قالَ رَسُولُ اللَّه صلی الله علیه و آله:

ارْبَعَةٌ لاتُرَدُّ لَهُمْ دَعْوَةٌ حَتَّى تُفْتَحَ لَهُمْ ابْوابُ السَّماءِ و تَصيرَ إِلَى الْعَرْشِ:

۱- أمالی صدوق: ۳۰۱/ ۳۴۲

مستدرک الوسائل: ۸/ ۳۹

ص: ۲۳

الْوالِدُ لِوَلَدِهِ، والْمَظْلُومُ عَلی مَنْ ظَلَمَهُ، والْمُعْتَمِرُ حَتّی یَرْجِعَ، والصَّائِمُ حَتَّی یُفْطِرَ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: چهار نفرند که دعای آنان برنمی‌گردد تا آن که درهای آسمان برای آنها گشوده شده و به عرش الهی برسد:

۱- دعای پدر برای فرزند

۲- دعای مظلوم علیه ظالم

۳- دعای عمره‌گذار تا زمانی که برمی‌گردد.

۴- دعای روزه‌دار تا هنگامی که افطار کند.

عمره آگاهانه

قالَ رَسُولُ اللَّه صلی الله علیه و آله فی خُطْبَتِهِ یَوْمَ الْغَدیر:

مَعاشِرَ النَّاسِ، حُجُّوا الْبَیْتَ بِکَمالِ الدّینِ والتَّفَقُّه، ولاتَنْصَرِفُوا عَنِ الْمَشاهِدِ الَّا بِتَوْبَةٍ واقْلاعٍ. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله در خطبه روز غدیر فرمود:

ای مردم، خانه خدا را با بصیرت و دینداری کامل

۱- کافی: ۲/ ۵۱۰/ ۶

۲- الحج والعمرة فی القرآن و الحدیث، ۲۵۷/ ۷۱۸

ص: ۲۴

زیارت کنید و از آن مکان‌ها جز با توبه و رهاشدن از گناه باز نگردید.

برکات عمره

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: قَالَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ علیه السلام:
حُجُّوا وَ اعْتَمِرُوا، تَصِحَّ أَبْدَانُکُمْ، وَ تَتَّسِعْ أَرْزَاقُکُمْ، وَ تُکْفَوْا مَؤُوناتِ عِیَالِکُمْ، وَقَالَ:
الْحَاجُّ مَغْفُورٌ لَهُ وَمَوْجُوبٌ لَهُ الْجَنَّهُ، وَمُسْتَأْنَفٌ لَهُ الْعَمَلُ، وَمَحْفُوظٌ فِی أَهْلِهِ وَ مَالِهِ. (۱)

از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود:

[پدرم] علی بن الحسین علیه السلام فرمود: حج و عمره به جای آورید تا بدن‌های شما سالم، روزی‌های شما افزون، و هزینه‌های خانواده [و زندگی] شما تأمین گردد.

امام همچنین فرمودند:

حاجی آمرزیده می‌شود، بهشت بر او واجب می‌گردد، نامه عمل او از نو نوشته می‌شود و مال و خانواده‌اش در امان می‌مانند.

۱- کافی: ۴/ ۲۵۲/ ۱

ص: ۲۵

عمره مردود

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ علیه السلام قَالَ:

مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ أَرْبَعٍ لَمْ یُقْبَلْ مِنْهُ فِی أَرْبَعٍ: مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ غُلُولٍ أَوْ رِبًا أَوْ خِیَانَهٍٔ أَوْ سَرِقَهٍٔ لَمْ یُقْبَلْ مِنْهُ فِی زَکَاهٍٔ وَ لا صَدَقَهٍٔ وَ لا حَجٍّ وَ لا عُمْرَهٍٔ. (۱)

امام باقر علیه السلام فرمود:

کسی که از چهار طریق مال و پولی به دست آورد. [هزینه کردن آن] در چهار چیز پذیرفته نشود:

کسی که پولی را از راه آلودگی و فریب، ربا، خیانت و دزدی به دست آورد [مصرف آن] در زکاهٔ، صدقه و حج و عمره پذیرفته نگردد.

عمره با مال حرام

قال أبو جعفر علیه السلام:

لا یَقْبَلُ اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ حَجّاً ولا عُمْرَهًٔ مِنْ مالٍ حرامٍ. (۲)

۱- امالی صدوق: ۴۴۲- وسائل الشیعه: ۱۱/ ۱۴۵

۲- بحارالانوار: ۹۳/ ۱۲۰

ص: ۲۶

امام باقر علیه السلام فرمود:

خداوند حج و عمره گزاردن با مال حرام را نمی‌پذیرد.

اخلاق عمره‌گزاران

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ علیه السلام قَالَ:

مَا یُعْبَأُ مَنْ یَسْلُکُ هَذَا الطَّرِیقَ إِذَا لَمْ یَکُنْ فِیهِ ثَلاثُ خِصَالٍ: وَرَعٌ یَحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِی اللَّهِ، وَ حِلْمٌ یَمْلِکُ بِهِ غَضَبَهُ، وَحُسْنُ الصُّحْبَهِٔ لِمَنْ صَحِبَهُ. (۱)

امام باقر علیه السلام فرمود:

کسی که به حج می‌رود و این راه را طیّ می‌کند اگر سه خصلت در وی نباشد مورد عنایت و توجه قرار نمی‌گیرد:

۱- ورع و پارسائی که او را از گناه باز دارد.

۲- صبر و بردباری که بتواند خشم خود را در اختیار گیرد.

۳- خوش رفتاری با همراهان.

۱- کافی: ۴/ ۲۸۶/ ۲

ص: ۲۷

خوش رفتاری با همسفران

قال الصادق علیه السلام:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام:

وَطِّنْ نَفْسَکَ عَلَی حُسْنِ الصِّحَابَهِٔ لِمَنْ صَحِبْتَ فِی حُسْنِ خُلُقِکَ، وَ کُفَّ لِسَانَکَ، وَ اکْظِمْ غَیْظَکَ، وَ أَقِلَّ لَغْوَکَ، وَ تَفْرُشُ عَفْوَکَ، وَ تَسْخُو نَفْسَکَ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

خویشتن را آماده ساز تا با هر کس همراه می‌شوی همنشینی خوب و خوش اخلاق باشی، زبانت را نگه دار و خشمت را فرو نشان، کار بیهود و بی‌فایده کم کن عفو و بخششات رابرای دیگران بگستران و سخی و گشاده دست باش.

عمره موفق

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

مَنْ حجَّ أوِ اعْتَمَرَ فَلَمْ یَرْفَثْ وَلَمْ یَفسُقْ یَرْجِع کَهَیئَهِٔ یَوْمٍ وَلَدَتْهُ امُّهُ. (۲)

۱- کافی: ۴/ ۲۸۶/ ۳

۲- سنن دارقطنی: ۲/ ۲۸۴

ص: ۲۸

کسی که حج یا عمره انجام دهد و در آن گناه و فسقی مرتکب نگردد، برمی گردد، همانند روزی که از مادر متولد شده است.

تقسیم‌بندی حج‌گزاران

معاویهٔ بن عَمار گوید:

امام صادق علیه السلام فرمود:

الْحَاجُّ یَصْدُرُونَ عَلَی ثَلاثَهِٔ أَصْنَافٍ:

فَصِنْفٌ یَعْتِقُونَ مِنَ النَّارِ، وَ صِنْفٌ یَخْرُجُ مِنْ ذُنُوبِهِ کَیَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ، وَصِنْفٌ یُحْفَظُ فِی أَهْلِهِ وَ مَالِهِ، فَذَلِکَ أَدْنَی مَا یَرْجِعُ بِهِ الْحَاجُّ. (۱)

حاجیان به سه دسته تقسیم می‌شوند:

یک‌دسته از آتش دوزخ رهایی می‌یابند، و دسته دیگر از گناهان پاک می‌شوند همانند روزی که مادر آن‌ها را بزاد، و دسته سوم خاندان و مال آنها ایمن و بیمه شود و این کمترین پاداشی است که حاجیان دریافت

۱- تهذیب الأحکام: ۵/ ۲۱/ ۵۹

ص: ۲۹

کرده و برمی گردند.

تأثیر نیّت

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

الْحَجُّ حَجَّانِ: حَجٌّ لِلَّهِ، وَ حَجٌّ لِلنَّاسِ، فَمَنْ حَجَّ لِلَّهِ کَانَ ثَوَابُهُ عَلَی اللَّهِ الْجَنَّهَٔ، وَ مَنْ حَجَّ لِلنَّاسِ کَانَ ثَوَابُهُ عَلَی النَّاسِ یَوْمَ الْقِیَامَهِٔ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

حج بر دو نوع است:

حج برای خدا و حج برای مردم، پس آن کس که برای خدا حج گزارد پاداشش را از خدا بهشت می گیرد.

و آن کس که برای مردم حج می گذارد پاداشش در روز قیامت بر عهده مردم است.

اهداف نادرست

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

یَأتی عَلَی النّاسِ زَمانٌ یَحُجُّ أغنِیاءُ أمَّتی لِلنُّزهَهِٔ، وأوْساطُهُمْ لِلتِجارهِٔ، وقُرّاؤُهُمْ للریّاءِ والسُّمْعَهِٔ وفُقَرائُهُم لِلمسألهِٔ. (۲)

۱- ثواب الاعمال: ۷۴/ ۱۶

۲- تاریخ‌بغداد: ۱۰/ ۲۹۶- الحجّ والعمرهٔ فی‌الکتاب‌والسنّهٔ: ۲۴۴/ ۶۷۲

ص: ۳۰

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

زمانی بر مردم خواهد آمد که: ثروتمندان امت من برای تفریح و خوشگذرانی، و قشر میانه برای داد و ستد و قاریان برای ریا و شهرت و فقیران برای درخواست به حج می‌روند.

مرگ در راه

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

مَنْ خَرَجَ مُعْتَمِراً فَماتَ، کُتِبَ لَهُ أَجْرَ المُعتَمِرِ إلی یَوْمِ القِیامَهِٔ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هر کسی که به قصد عمره از خانه بیرون رود و در بین راه بمیرد، خداوند پاداش عمره گذار را تا روز قیامت برای او در نامه عملش ثبت می کند.

ایمن از عذاب

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: مَنْ مَاتَ فِی طَرِیقِ مَکَّهَٔ ذَاهِباً أَوْ جَائِیاً أَمِنَ مِنَ الْفَزَعِ الْأَکْبَرِ یَوْمَ الْقِیَامَهِٔ. (۲)

۱- معجم الاوسط طبرانی: ۵/ ۲۸۲/ ۵۳۲۱

۲- تهذیب الاحکام: ۵/ ۲۳/ ۶۸

ص: ۳۱

عبداللَّه بن سنان گوید:

امام صادق علیه السلام فرمود:

کسی که در راه رفتن یا بازگشتن از مکه بدرود حیات گوید، از ترس و هراس روز قیامت ایمن گردد.

عمره رجبیه

عَنِ النَّبِیِّ صلی الله علیه و آله قَالَ:

أَفْضَلُ الْعُمْرَهِ عُمْرَهُ رَجَبٍ (۱).

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

بهترین و برترین عمره، عمره رجبیه است.

*** عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِذَا أَحْرَمْتَ وَ عَلَیْکَ مِنْ رَجَبٍ یَوْمٌ وَ لَیْلَهٌ فَعُمْرَتُکَ رَجَبِیَّهٌ (۲).

امام صادق علیه السلام فرمود:

اگر محرم شدی و از ماه رجب یک روز و یک شب باقی مانده است عمره تو عمره رجبیه

۱- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۲۲۰/ ۲۲۳۰

۲- همان: ۲/ ۴۵۴/ ۲۹۵۱

ص: ۳۲

است.

عمره رمضان

ولید بن صبیح گوید:

به امام صادق علیه السلام گفتم: به ما خبر داده‌اند که ثواب عمره در ماه رمضان برابر با ثواب حج است؟

فقال:

إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ فِي امْرَأَةٍ وَعَدَهَا رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله فَقَالَ لَهَا: اعْتَمِرِی فِی شَهْرِ رَمَضَانَ فَهِیَ لَكِ حَجَّةٌ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

این در مورد زنی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله به او فرمود: در ماه رمضان عمره انجام ده که برای تو پاداش حج دارد.

هر ماه یک عمره

عن یُونسِ بْنِ یَعقوب، قال: سَمِعتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام یَقُولُ:

إِنَّ عَلِیّاً علیه السلام كَانَ یَقُولُ: فِی كُلِّ شَهْرٍ عُمْرَةٌ (۲)

۱- کافی: ۴/ ۵۳۵/ ۱

۲- همان: ۴/ ۵۳۴/ ۱

ص: ۳۳

یونس بن یعقوب گوید:

از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود:

علی علیه السلام پیوسته می‌فرمود: در هر ماه یک عمره است.

عمره‌های رسول خدا صلی الله علیه و آله

ابن عباس گفت:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِیَّ صلی الله علیه و آله اعْتَمَرَ أَرْبَعَ عُمَرٍ: عُمْرَةَ الْحُدَیْبِیَةِ وَ عُمْرَةَ الْقَضَاءِ مِنْ قَابِلٍ وَ الثَّالِثَةَ مِنَ الْجِعْرَانَةِ وَ الرَّابِعَةَ الَّتِی مَعَ حَجَّتِهِ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله: چهار بار عمره انجام داد:

۱- عمره حدیبیه (عمره‌ای که از حدیبیه محرم شدند)

۲- عمره قضا در سال بعد

۳- عمره جعرانه (عمره‌ای که از جعرانه محرم شدند)

۴- عمره‌ای که همراه با حج خود (در سال دهم هجرت) انجام داد.

آزار در راه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

مَنْ أَمَاطَ أَذًی عَنْ طَرِیقِ مَکَّةَ کَتَبَ

۱- مناقب ابن شهر آشوب: ۱/ ۱۷۶

ص: ۳۴

اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً وَ مَنْ كَتَبَ لَهُ حَسَنَةً لَمْ يُعَذِّبْهُ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

کسی که در راه مکّه آزاری ببیند، خداوند برای او حسنه‌ای می‌نویسد، و کسی که خداوند برای او حسنه‌ای بنویسد، او را عذاب نمی‌کند.

تلبیه واقعی

قالَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

ما مِنْ مُلَبٍّ يُلَبى الَّا لَبَّى ما عَنْ يَمينِهِ وَشِمالِهِ مِنْ حَجَرٍ اوْ شَجَرٍ اوْ مَدَرٍ حَتَّى تَنْقَطِعَ الارْضُ مِن هاهُنا و هاهُنا. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هیچ لبیک گویی، لبیک نمی‌گوید مگر آنکه همه چیزهایی که در سمت راست و چپ او قرار دارند، از سنگ و درخت و کلوخ با او لبیک گویند، تا آن‌که زمین را از اینجا و آنجا پشت سر گذارد.

۱- کافی: ۴/ ۵۴۷/ ۳۴

۲- سنن ابن ماجه: ۲/ ۹۷۵/ ۲۹۲۱

ص: ۳۵

شعار حجّ

قالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله؛ أَتَانِی جَبْرَئِیلُ علیه السلام فَقَالَ:

انَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ یَأْمُرُکَ انْ تَأْمُرَ أَصْحابَکَ أنْ یَرْفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالتَّلْبِیَةِ فَإِنَّها شِعَارُ الْحَجِّ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

جبرئیل علیه السلام نزد من آمد و گفت: همانا خدای عزّوجل تو را فرمان می‌دهد که به یاران و اصحاب خود دستور دهی صدایشان را به لبیک گفتن بلند کنند زیرا آن شعار حج است.

عمره کامل

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام:

إِذَاأَحْرَمْتَفَعَلَیْکَ بِتَقْوَی اللَّهِ، وَ ذِکْرِ اللَّهِ کَثِیراً، وَ قِلَّةِ الْکَلامِ إِلَّا بِخَیْرٍ، فَإِنَّ مِنْ تَمَامِ الْحَجِّ وَ الْعُمْرَةِ أنْ یَحْفَظَ الْمَرْءُ لِسَانَهُ إِلَّا مِنْ خَیْرٍ. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

۱- مستدرک الوسائل: ۹/ ۱۷۷- سنن دارمی: ۱/ ۴۶۲/ ۱۷۵۵

۲- کافی: ۴/ ۳۳۷/ ۳

ص: ۳۶

هنگامی که محرم شدی، بر تو لازم است که باتقوا باشی، خداوند را بسیار یاد کنی، جز به نیکی سخن نگویی، پس همانا درست و کامل شدن حج و عمره به آن است که انسان زبان خود را جز به نیکی باز نکند.

فلسفه احرام

عَنِ الرِّضَا علیه السلام:

فَانْ قالَ: فَلِمَ امِرُوا بِالإحْرام؟ قیل: لِان یَتَخَشَّعُوا قَبْلَ دُخُولِ حَرَمَ اللَّهِ عزّوجلّ وَ امْنِهِ وَ لِئَلّا یَلْهُوا وَ یَشْتَغِلُوا بِشَیْءٍ مِنْ أمْرِ الدُّنْیا وَزِینَتِهَا وَ لَذّاتِهَا وَ یَکُونُوا جَادِّینَ فِیمَا هُمْ فِیهِ قَاصِدِینَ نَحْوَهُ، مُقْبِلِینَ عَلَیْهِ بِکُلِّیَّتِهِمْ، مَعَ مَا فِیهِ مِنَ التَّعْظِیم لِلَّهِ تعالی وَ لِبَیْتِهِ، وَالتَّذَلُّلِ لِأَنْفُسِهِمْ عِنْدَ قَصْدِهِمْ إِلَی اللَّهِ تَعالی وَوِفَادَتِهِمْ إِلَیْهِ، رَاجِینَ ثَوَابَهُ، رَاهِبِینَ مِنْ عِقَابِهِ، مَاضِینَ نَحْوَهُ، مُقْبِلِینَ إِلَیْهِ بِالذُّلِّ وَ الِاسْتِکَانَةِ وَ الْخُضُوعِ. (۱)

امام رضا علیه السلام فرمود:

اگر گویند: چرا مردم به احرام امر شده‌اند؟ پاسخ

۱- عیون اخبار الرضا: ۲/ ۲۵۸- وسائل‌الشیعه: ۱۲/ ۳۱۴

ص: ۳۷

داده شود:

برای اینکه مردم پیش از ورود به حرم خـدا و جایگاه امن او خاشع و فروتن شونـد، و به چیزی از امور دنیا و لذت‌ها و زینت‌های آن خود را مشغول و سرگرم نکننـد، و برای کاری که آمده‌انـد و قصـد انجام آن را دارنـد صابر و شـکیبا باشـند و با تمام وجود به آن بپردازنـد و به آن رو کننـد، علاوه بر اینها در احرام، تعظیم خداونـد و خانه او، تواضع و ذلت درونی قاصـدین او، و وارد شـدن بر او است، در حالی که امید پاداش از او دارند و از عقاب و مجازات او ترسناک‌اند، و با حالت فروتنی و تواضع و خواری رو به سوی او دارند.

ایمن از خشم خدا

عبداللَّه بن سنان گوید:

از امام صادق علیه السلام پرسیدم: فرموده خداوند عزّوجلّ «

وَمَنْ دَخَلَهُ کانَ آمِناً (۱)

که هرکس داخل آن گردد در امان است، آیا مراد خانه است یا حرم؟

قَالَ: مَنْ دَخَلَ الْحَرَمَ مِنَ النَّاسِ مُسْتَجِیراً بِهِ فَهُوَ آمِنٌ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ .... (۲)

۱- آل عمران: ۹۶

۲- کافی: ۴/ ۲۲۶/ ۱

ص: ۳۸

امام صادق علیه السلام فرمود:

هرکس از مردم داخل حرم شود و به آن جا پناه آورد از خشم خداوند در امان خواهد بود.

شناخت وظایف

قالَ الباقِرُ علیه السلام:

مَنْ دَخَلَ هذَا الْبَیْتَ عارِفاً بِجَمیع ما اوْجَبَهُ اللَّه عَلَیْهِ کانَ آمِناً فی الآخِرَةِ مِنَ الْعَذابِ الدَّائِمِ. (۱)

امام باقر علیه السلام فرمود:

هرکس داخل این خانه شود، و نسبت به همه آنچه خداوند بر او واجب فرموده آگاه باشد، از عذاب همیشگی روز قیامت ایمن خواهد بود.

مکّه حرم خدا و رسول

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

مَکَّةُ حَرَمُ اللَّهِ وَ حَرَمُ رَسُولِهِ وَ حَرَمُ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ علیه السلام، الصَّلاةُ فِیهَا بِمِائَةِ أَلْفِ

۱- عوالی اللّآلی: ۲/ ۸۴/ ۲۲۷

ص: ۳۹

صَلاةٍ، وَ الدِّرْهَمُ فِيهَا بِمِائَةِ أَلْفِ دِرْهَمٍ، وَالْمَدِينَةُ حَرَمُ اللَّهِ وَ حَرَمُ رَسُولِهِ وَحَرَمُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ- صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا- الصَّلاةُ فِيهَا بِعَشَرَةِ آلافِ صَلاةٍ وَ الدِّرْهَمُ فِيهَا بِعَشَرَةِ آلافِ دِرْهَمٍ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

مکّه حرم خداوند و حرم فرستاده او [محمّد بن عبداللَّه صلی الله علیه و آله] و حرم امیر مؤمنان علی بن ابی‌طالب علیه السلام است [یک رکعت] نماز در آن برابر با یک‌صد هزار نماز، و یک درهم انفاق در آن برابر با یک‌صد هزار درهم است. و مدینه حرم خدا و حرم رسول خدا صلی الله علیه و آله و حرم امیر مؤمنان علی بن ابی‌طالب علیه السلام است، نماز در آن ده هزار نماز و انفاق یک درهم در آن ده هزار درهم پاداش دارد.

آداب ورود به مسجد الحرام

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِذَا دَخَلْتَ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ فَادْخُلْهُ حَافِياً عَلَى السَّكِينَةِ وَ الْوَقَارِ وَ الْخُشُوعِ .... (۲)

۱- کافی: ۴/ ۵۸۶/ ۱

۲- کافی: ۴/ ۴۰۱

ص: ۴۰

امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگامی که به مسجد الحرام وارد شدی، با پای برهنه و با آرامش و متانت و خشوع داخل شو.

قصرهای بهشتی

قَالَ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ علیه السلام:

أَرْبَعَهٌ مِنْ قُصُورِ الْجَنَّهِ فِی الدُّنْیا: الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ، وَمَسْجِدُ الرَّسُولِ صلی الله علیه و آله، وَ مَسْجِدُ بَیْتِ الْمَقْدِسِ، وَمَسْجِدُ الْکُوفَهِ. (۱)

علیّ بن ابی‌طالب علیه السلام فرمود:

چهار مکان از کاخ‌های بهشتی در دنیا است:

۱- مسجدالحرام، ۲- مسجد النّبی صلی الله علیه و آله، ۳- مسجد الاقصی، ۴- مسجد کوفه.

نماز جماعت در مسجد الحرام

عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی نَصْرٍ، عَنْ أَبِی الْحَسَنِ علیه السلام قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ یُصَلِّی فِی جَمَاعَهٍ فِی

۱- امالی طوسی: ۳۶۹- وسائل‌الشیعه: ۵/ ۲۸۲

ص: ۴۱

مَنْزِلِهِ بِمَكَّةَ أَفْضَلُ أَوْ وَحْدَهُ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَقَالَ: وَحْدَهُ

. (۱) احمد بن محمّد بن ابی‌نصر گوید:

از علیّ بن موسی الرّضا علیه السلام پرسیدم؛ اگر مردی نماز را در خانه‌اش در مکّه به جماعت بخواند افضل و برتر است یا آن که به تنهایی در مسجد الحرام؟

حضرت فرمود: به تنهایی [در مسجد الحرام].

نماز در حرمین

عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَيْبَةَ قَالَ:

كَتَبْتُ إِلَى أَبِی جَعْفَرٍ علیه السلام أَسْأَلُهُ عَنْ إِتْمَامِ الصَّلاةِ فِی الْحَرَمَيْنِ، فَكَتَبَ إِلَيَّ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله يُحِبُّ إِكْثَارَ الصَّلاةِ فِی الْحَرَمَيْنِ فَأَكْثِرْ فِيهِمَا وَ أَتِمَّ. (۲)

ابراهیم بن شیبه گوید:

به امام باقر علیه السلام نامه نوشتم و از تمام بودن نماز در مکّه و مدینه پرسیدم. امام در پاسخ مرقوم فرمود:

پیوسته رسول خدا صلی الله علیه و آله زیاد نماز گزاردن در مسجد الحرام و مسجد النّبی صلی الله علیه و آله را دوست می‌داشت، پس زیاد در آن دو مکان نماز بخوان و نمازت را نیز تمام بخوان.

۱- کافی: ۴/ ۵۲۷

۲- کافی: ۴/ ۵۲۴/ ۱

ص: ۴۲

نامگذاری کعبه

رُوِیَ أَنَّهُ إِنَّمَا سُمِّیَتْ کَعْبَهً لِأَنَّهَا مُرَبَّعَهٌ وَصارَتْ مُرَبَّعَهً لِأَنَّهَا بِحِذَاءِ الْبَیْتِ الْمَعْمُورِ وَ هُوَ مُرَبَّعٌ وَ صَارَ الْبَیْتُ الْمَعْمُورُ مُرَبَّعاً لِأَنَّهُ بِحِذَاءِ الْعَرْشِ وَ هُوَ مُرَبَّعٌ، وَ صَارَ الْعَرْشُ مُرَبَّعاً، لِأَنَّ الْکَلِمَاتِ الَّتِی بُنِیَ عَلَیْهَا الْإِسْلامُ أَرْبَعٌ، وَ هِیَ:

سُبْحَانَ اللَّهِ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَ اللَّهُ أَکْبَرُ. (۱)

مرحوم صدوق- علیه الرّحمهٔ- فرموده که در روایتی این‌چنین آمده است:

کعبه را کعبه نامیده‌اند چون مربّع است، و از این رو مربّع ساخته شده که مقابل بیتُ المعمور است و آن هم مربّع است، و بیت المعمور مربّع گردیده به دلیل اینکه مقابل عرش خدا است که آن هم مربّع است، و عرش مربّع گردیده زیرا کلماتی که اسلام بر آن بنا شده چهار کلمه است: و آن‌ها عبارتند از: سبحان اللَّه، والحمد للَّه، ولااله الا اللَّه، واللَّه اکبر.

۱- من‌لایحضره‌الفقیه: ۲/ ۱۹۰- علل الشرائع: ۳۹۶ و ۳۹۸

ص: ۴۳

نگاه به کعبه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

النَّظَرُ إِلَی الْکَعْبَهِٔ عِبَادَهٌٔ، وَ النَّظَرُ إِلَی الْوَالِدَیْنِ عِبَادَهٌٔ، وَ النَّظَرُ إِلَی الْإِمَامِ عِبَادَهٌٔ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

نگاه به کعبه عبادت است، نگاه به پدر و مادر عبادت است، و نگاه به [چهره] امام عبادت است.

پاداش نیکو

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

مَنْ نَظَرَ إِلَی الْکَعْبَهِٔ لَمْ یَزَلْ تُکْتَبُ لَهُ حَسَنَهٌٔ، وَ تُمْحَی عَنْهُ سَیِّئَهٌٔ، حَتَّی یَنْصَرِفَ بِبَصَرِهِ عَنْهَا. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

هر کس به کعبه نگاه کند پیوسته برای او حسنه نوشته و گناهی از او پاک می‌شود تا آن که چشم خود را از کعبه بگرداند.

۱- کافی: ۴/ ۲۴۰/ ۵۰

۲- کافی: ۴/ ۲۴۰/ ۴

ص: ۴۴

لحظه حساس

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ لِلْكَعْبَةِ لَلَحْظَةً فِی كُلِّ یَوْمٍ یُغْفَرُ لِمَنْ طَافَ بِهَا أَوْ حَنَّ قَلْبُهُ إِلَیْهَا أَوْ حَبَسَهُ عَنْهَا عُذْرٌ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

همانا برای کعبه در هر روز لحظه‌ای وجود دارد که خداوند در آن، طواف کنندگان خانه خود، و آنان که قلب‌هایشان لبریز از عشق به کعبه است، و نیز کسانی که علاقه‌مند زیارت کعبه‌اند، لیکن مشکلات مانع رفتن آن‌هاست، [همگی را] می‌بخشاید.

یکصد و بیست رحمت

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَی حَوْلَ الْكَعْبَةِ عِشْرِینَ وَ مِائَةَ رَحْمَةٍ مِنْهَا سِتُّونَ لِلطَّائِفِینَ وَ أَرْبَعُونَ لِلْمُصَلِّینَ وَ عِشْرُونَ لِلنَّاظِرِینَ. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

۱- كافی: ۴/ ۲۴۰/ ۳

۲- كافی: ۴/ ۲۴۰/ ۲

ص: ۴۵

خداونـد یکصـد و بیسـت رحمت خـود را به سـوی کعبه گسـیل می‌دارد که شـصت رحمت آن مربـوط به طـواف کننـدگان، چهل رحمت ویژه نماز گزاران و بیست رحمت از آن مربوط به نگاه کنندگان به کعبه است.

پایداری دین

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

لا یَزَالُ الدِّینُ قَائِماً مَا قَامَتِ الْکَعْبَهُ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

تا زمانی که کعبه استوار و پابرجاست، دین نیز پایدار خواهد بود.

ارسال پرده کعبه

عَنْ جَعفر، عَنْ أبیهِ:

أَنَّ عَلِیّاً علیهما السلام کانَ یَبْعَثُ بِکِسْوَهِ الْبَیْتِ فی کُلِّ سَنَهٍ مِنَ الْعَراقِ. (۲)

امام باقر علیه السلام فرمود:

همانا علیّ بن ابی‌طالب علیه السلام همه ساله از عراق پرده‌ای برای کعبه می‌فرستاد.

۱- کافی: ۴/ ۲۷۱/ ۴

۲- قرب‌الإسناد: ۱۳۹/ ۴۹۶

ص: ۴۶

امام زمان کنار کعبه

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْيَرِيِّ أَنَّهُ قَالَ:

سَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عُثْمَانَ الْعَمْرِيَّ- رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ- فَقُلْتُ لَهُ: رَأَيْتَ صَاحِبَ هَذَا الْأَمْرِ؟ فَقَالَ: نَعَمْ وَ آخِرُ عَهْدِي بِهِ عِنْدَ بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ وَ هُوَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي. (۱)

عبداللّه بن جعفر حمیری گوید:

از محمّد بن عثمان عمری پرسیدم:

آیا صاحب الامر را دیدی؟

گفت: آری، آخرین بار نزد کعبه او را دیدم که می‌فرمود:

بار خدایا آنچه را وعده‌ام داده‌ای محقّق ساز.

برداشت ممنوع

قال الصادق علیه السلام:

لا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَأْخُذَ مِنْ تُرْبَةِ مَا حَوْلَ الْكَعْبَةِ وَ إِنْ أَخَذَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئاً رَدَّهُ. (۲)

۱- من‌لایحضره‌الفقیه: ۲/ ۵۲۰- غیبت شیخ طوسی: ۳۶۳

۲- همان: ۲۲۹

ص: ۴۷

محمّد بن مسلم گفت:

از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود: بر هیچکس روا نیست از خاک کعبه و اطراف آن چیزی برگیرد، و اگر چیزی برداشت باید آن را به جای خود باز گرداند.

دست خدا در زمین

قالَ رَسُولُ اللَّه صلی الله علیه و آله:

الْحَجَرُ یَمینُ اللَّه فِی الأَرْضِ، فَمَنْ مَسَحَ یَدَهُ عَلَی الْحَجَرِ فَقَدْ بایَعَ اللَّهَ انْ لا یَعْصِیَهُ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

حجر الاسود به منزله دست راست خدا در زمین است. پس هرکس دست خود را بر حجر بکشد، در حقیقت با خداوند بیعت کرده که او را معصیت و نافرمانی نکند.

استلام حجر

عَنْ سَیْفٍ التَّمّارِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام أَتَیْتُ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ

۱- الحجّ والعمرة فی القرآن و الحدیث: ۱۰۲/ ۱۸۵

ص: ۴۸

فَوَجَدْتُ عَلَيْهِ زِحَاماً فَلَمْ أَلْقَ إِلَّا رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِنَا فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ: لا بُدَّ مِنِ اسْتِلامِهِ فَقَالَ: إِنْ وَجَدْتَهُ خَالِياً وَ إِلَّا فَسَلِّمْ مِنْ بَعِيدٍ. (۱)

سیف تمّار گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم:

نزد حجر الاسود آمدم، جمعیّت زیادی بود، از هریک از یارانمان پرسیدم چه کنم؟ گفت: باید استلام حجر کنی! تکلیف من چیست؟ امام صادق علیه السلام به او فرمود:

اگر اطراف حجر الاسود را خلوت یافتی آن را استلام کن و گرنه با دست خود از دور اشاره کن.

رعایت اولویت

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

أَوَّلُ مَا يُظْهِرُ الْقَائِمُ مِنَ الْعَدْلِ أَنْ يُنَادِیَ مُنَادِيهِ أَنْ يُسَلِّمَ صَاحِبُ النَّافِلَةِ لِصَاحِبِ الْفَرِيضَةِ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ وَ الطَّوَافَ. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

اوّلین چیزی که امام عصر علیه السلام از عدل خود آشکار می‌کند این است که منادی او فریاد برمی‌آورد که طواف

۱- تهذیب‌الأحکام: ۵/ ۱۰۳/ ۳۳

۲- کافی: ۴/ ۴۲۷/ ۱

ص: ۴۹

کنندگان مستحبّی و لمس کنندگان حجر الاسود، حجر الاسود و مطاف را برای کسانی که طواف واجب دارند واگذارند.

مزاحمت ممنوع

عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ:

كَانَ بِمَكَّةَ رَجُلٌ مَوْلًى لِبَنِي أُمَيَّةَ يُقَالُ لَهُ:

ابْنُ أَبِي عَوَانَةَ لَهُ عِنَادَةٌ، وَ كَانَ إِذَا دَخَلَ إِلَى مَكَّةَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام أَوْ أَحَدٌ مِنْ أَشْيَاخِ آلِ مُحَمَّدٍ علیه السلام يَعْبَثُ بِهِ، وَ إِنَّهُ أَتَى أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام وَ هُوَ فِي الطَّوَافِ فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَا تَقُولُ فِي اسْتِلَامِ الْحَجَرِ؟ فَقَالَ:

اسْتَلَمَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله فَقَالَ لَهُ: مَا أَرَاكَ اسْتَلَمْتَهُ قَالَ: أَكْرَهُ أَنْ أُوذِيَ ضَعِيفاً أَوْ أَتَأَذَّى قَالَ فَقَالَ قَدْ زَعَمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله اسْتَلَمَهُ قَالَ: نَعَمْ وَ لَكِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله إِذَا رَأَوْهُ عَرَفُوا لَهُ حَقَّهُ وَ أَنَا فَلا يَعْرِفُونَ لِي حَقِّي. (۱)

حمّاد بن عثمان گوید:

۱- کافی: ۴/ ۴۰۹/ ۱۷

ص: ۵۰

در مکه مردی از دوستداران بنی امیه به نام ابن ابی عوانه زندگی می‌کرد که نسبت به اهل بیت علیهم السلام کینه داشت. و هرگاه امام صادق علیه السلام یا یکی از بزرگان دودمان پیامبر صلی الله علیه و آله به مکه می‌آمد آنان را، با سخن خود تحقیر نموده، آزار می‌داد، وی روزی در حال طواف خدمت امام صادق علیه السلام آمد و گفت:

نظر شما در استلام و دست کشیدن به حجر الاسود چیست؟ حضرت فرمود:

رسول خدا صلی الله علیه و آله آن را استلام می‌فرمود. آن مرد گفت:

من ندیدم که شما آن را استلام کنید؟ امام صادق علیه السلام پاسخ دادند:

دوست ندارم ناتوانی را آزار دهم و یا خود آزرده شوم. باز آن مرد گفت: شما فرمودید رسول خدا صلی الله علیه و آله آن را استلام می‌فرمود. امام فرمود: آری، لیکن رسول خدا صلی الله علیه و آله را هرگاه می‌دیدند حق او را می‌شناختند [و برای آن حضرت راه را باز می‌کردند] امّا برای من چنین نمی‌کنند، حق مرا نمی‌شناسند.

وظایف بانوان

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَضَعَ عَنِ النِّسَاءِ أَرْبَعاً:

الْإِجْهَارَ بِالتَّلْبِيَةِ، وَ السَّعْىَ بَيْنَ الصَّفَا

ص: ۵۱

وَالْمَرْوَةِ یَعْنِی الْهَرْوَلَةَ وَ دُخُولَ الْکَعْبَةِ وَاسْتِلامَ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

همانا خداوند عزّوجلّ چهار چیز را در حج از زنان برداشته است:

۱- بلند لبّیک گفتن،

۲- هروله در سعی صفاو ومروه،

۳- ورود به کعبه،

۴- لمس حجر الاسود.

طواف و رهایی

عَنْ رَسولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قال:

... فَإِذَا طُفْتَ بِالْبَیْتِ أُسْبُوعاً کَانَ لَکَ بِذَلِکَ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ وَ ذِکْرٌ یَسْتَحْیِی مِنْکَ رَبُّکَ أَنْ یُعَذِّبَکَ بَعْدَهُ ... (۲).

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

پس آنگاه که هفت مرتبه گرداگرد خانه خدا طواف کردی، تعهّد و یادی نزد خداوند خواهی داشت، که حضرت حق پس از آن شرم می‌کند تو را عذاب کند.

۱- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۳۲۶/ ۲۵۸۰

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۲۰۲/ ۲۱۳۸

ص: ۵۲

سخن کوتاه

قال رَسُول اللَّه صلی الله علیه و آله:

إِنَّمَا الطَّوافُ صَلوةٌ، فَإِذا طُفْتُمْ فَأَقِلُّوا الْکَلامَ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

طواف خانه خدا همچون نماز است، پس هرگاه طواف می‌کنید کمتر حرف بزنید.

زنده کردن یاد خدا

قال رَسُول اللَّه صلی الله علیه و آله:

إِنَّمَا جُعِلَ الطَّوافُ بِالْبَیْتِ وَ بَیْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَةِ وَ رَمْیُ الْجِمارِ لِإِقامَةِ ذِکْرِ اللَّهِ. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

طواف خانه خدا و سعی میان صفا و مروه و رمی جمرات، برای زنده نگه داشتن یاد خدا تشریع شده است.

۱- مسند ابن حنبل: ۵/ ۲۵۶/ ۱۵۴۲۳

۲- سنن ابی‌داوود: ۲/ ۱۷۹/ ۱۸۸

ص: ۵۳

تأثیر نیّت در عمل

عنْ زیاد القنـدی، قال: قلت لأبی الحسن علیه السـلام: جُعِلْتُ فِداک، إنّی أَکونُ فی المَسْجِدِ الحرامِ، وانْظرُ الی النّاسِ یَطوفونَ بالبَیْتِ وأنا قاعِدٌ فاغْتَمُّ لِذلکَ، فقال:

یَا زِیَادُ لا عَلَیْکَ فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَیْتِهِ یَؤُمُّ الْحَجَّ لا یَزَالُ فِی طَوَافٍ وَ سَعْیٍ حَتَّی یَرْجِعَ. (۱)

زیاد قندی که مردی زمین‌گیر بود گوید: به امام کاظم علیه السلام گفتم:

فدایت شوم من گاهی در مسـجد الحرام هستم، می‌بینم مردم کعبه را طواف می کنند [و من نمی‌توانم] پس غمگین و اندوهناک می شوم.

امـام فرمود: ای زیاد: چیزی بر تو نیست [و غمگین مباش] همانا مؤمن از زمانی که از منزل خود به قصـد حـج خارج می‌شود پیوسـته در طواف و سعی است تا برگردد.

۱- کافی: ۴/ ۴۲۸/ ۸

ص: ۵۴

افتخار به طواف کنندگان

قال رَسُول اللَّه صلی الله علیه و آله:

انَّ اللَّهَ یُبَاهِی بِالطَّائِفِینَ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

همانا خداوند به طواف کنندگان مباهات می کند.

احترام بدهکار

عَنْ سَمَاعَهْ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام:

سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُل لی عَلَیْهِ مالٌ فغابَ عَنّی زَماناً، فَرَأَیْتُهُ یَطوفُ حَولَ الکَعبَهًْ، أَفَأَتَقاضاهُ مالِی؟ قَالَ: لا، لا تُسَلِّمْ عَلَیْهِ وَ لا تُرَوِّعْهُ حَتَّی یَخْرُجَ مِنَ الْحَرَم. (۲)

سماعهْ بن مهران گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم:

مردی به من بـدهکاری مالی دارد و مدّتی او را ندیده‌ام تا اینکه در اطراف کعبه به او برخورد کرده او را می‌بینم، آیا مال خود را از او بخواهم؟

فرمود: نه حتی به او سلام نکن، و او را نترسان تا اینکه از حرم خارج شود.

۱- مستدرک الوسائل: ۹/ ۳۷۶- تاریخ بغداد: ۵/ ۳۶۹

۲- کافی: ۴/ ۲۴۱/ ۱

ص: ۵۵

کمک به همراهان

عن ابراهمی الخثعَمی قال: قُلْتُ لأبی عبداللَّه علیه السلام:

إِنَّا إِذَا قَدِمْنَا مَكَّةَ ذَهَبَ أَصْحَابُنَا يَطُوفُونَ وَ يَتْرُكُونِّى أَحْفَظُ مَتَاعَهُمْ قَالَ أَنْتَ أَعْظَمُهُمْ أَجْراً. (۱)

اسماعیل خثعمی گوید:

به امام صادق علیه السلام عرض کردم: ما وقتی به مکه وارد می‌شویم، یاران و همراهانمان مرا نزد اثاثیه خود می‌گذارند و به طواف می‌پردازند، امام فرمود: پاداش تو از آنان بیشتر است.

مقام ابراهیم

عَن رَسُول اللَّهِ صلی الله علیه و آله قال:

... فَإِذَا طُفْتَ بِالْبَيْتِ أُسْبُوعاً لِلزِّيَارَةِ وَ صَلَّيْتَ عِنْدَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ ضَرَبَ مَلَكٌ كَرِيمٌ عَلَى كَتِفَيْكَ فَقَالَ أَمَّا مَا مَضَى فَقَدْ غُفِرَ لَكَ فَاسْتَأْنِفِ الْعَمَلَ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ عِشْرِينَ وَ مِائَةِ يَوْمٍ. (۲)

۱- کافی: ۴/ ۵۴۵/ ۲۶

۲- تهذیب الاحکام: ۵/ ۲۰/ ۵۷- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۲۰۲

ص: ۵۶

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

پس آنگاه که هفت مرتبه خانه خدا را برای زیارت طواف کردی و پشت مقام دو رکعت نماز طواف خواندی، فرشته‌ای کریم و بزرگوار دستی بر شانه‌هایت می‌زند و می‌گوید:

آنچه که گذشته است و گناهانی را که قبلًا انجام داده‌ای خداوند آن‌ها را بخشید، پس از هم اکنون تا یک‌صد و بیست روز عمل از نو آغاز کن.

بنده درگاه

رُئِیَ الحُسَیْنُ بْنُ عَلِیٍّ علیه السلام یَطُوفُ بِالْبَیْتِ، ثُمَّ صار الَی الْمَقام فَصَلَّی، ثُمَّ وَضَعَ خَدَّهُ عَلَی الْمَقامِ فَجَعَلَ یَبْکی وَ یَقُولُ: عُبَیْدُکَ بِبابِکَ، سَائِلُکَ بِبابِکَ، مِسْکینُکَ بِبابِکَ، یُرَدِّدُ ذلِکَ مِراراً. (۱)

حسین بن علی علیه السلام را دیدند که مشغول طواف خانه خدا است و پس از آن پشت مقام آمده نماز گزارد، سپس صورت خود را بر مقام گذاشت و شروع به گریه کرد و عرضه داشت:

۱- تاریخ دمشق: ۴۱/ ۳۸۰

ص: ۵۷

[خدایا] بنده کوچک تو در خانه توست، نیازمند تو، در خانه توست و بینوای تو در آستان توست و پیوسته آن را تکرار می‌کرد.

آب شفابخش

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

مَاءُ زَمْزَمَ دَوَاءٌ لِما شُرِبَ لَهُ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

آب زمزم داروی دردی است که به نیّت، آن نوشیده می‌شود.

بهترین آب

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام:

مَاءُ زَمْزَمَ خَيْرُ مَاءٍ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ. (۲)

امام علی علیه السلام فرمود: آب زمزم بهترین آب بر روی زمین است.

حجر اسماعیل

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

الْحِجْرُ بَيْتُ إِسْمَاعِيلَ وَ فِيهِ قَبْرُ هَاجَرَ

۱- محاسن: ۲/ ۳۹۹/ ۲۳۹۵، کافی ۶/ ۳۸۷

۲- محاسن: ۲۳۹۴

ص: ۵۸

وَ قَبْرُ إِسْمَاعِيلَ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

حجر خانه اسماعیل است و قبر او و مادرش هاجر در آن است.

هاجر و اسماعیل

عن أبی عبد اللَّه علیه السلام قال:

إن إسماعيل علیه السلام تُوُفّی وَهُوَ ابنُ مائَةَ وَثَلاثِينَ سَنَةٍ وَدُفِنَ بِالحِجْر مَعَ أُمِّه. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

اسماعیل علیه السلام در سن یکصد و سی سالگی بدرود حیات گفت و همراه با مادرش در حجر دفن شد.

حطیم

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام عَنِ الْحَطِيمِ، فَقَالَ:

هُوَ مَا بَيْنَ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ وَبَين الْبَيْتِ

۱- کافی: ۴/ ۲۱۰/ ۱۴

۲- الحج والعمرة فی القرآن والحدیث: ۱۰۷/ ۱۹۹

ص: ۵۹

وَسَأَلْتُهُ لِمَ سُمِّیَ الحَطیم فَقَالَ:

لِأَنَّ النَّاسَ یَحْطِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً هُنَاکَ. (۱)

معاویهٔ بن عمّار گوید:

از امام صادق علیه السلام درباره حطیم پرسیدم. حضرت فرمود:

میان حجر الاسود و در کعبه است. سؤال کردم: برای چه حطیم نامیده شده؟ فرمود:

برای آنکه مردم در آن جا یکدیگر را فشار می‌دهند.

ملتزم

قال رَسُول اللَّه صلی الله علیه و آله:

بَیْنَ الرُّکْنِ والْمَقامِ مُلْتَزَمٌ، مایَدْعُوا بِهِ صاحِبُ عاهَةٍ الَّا بَرِئَ. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

میان رکن حجر الاسود و مقام ابراهیم ملتزم است، هیچ صاحب دردی آنجا دعا نمی‌کند مگر آنکه بهبودی می‌یابد.

۱- کافی: ۴/ ۵۲۷- علل الشرایع: ۴۰۰

۲- معجم الکبیر طبرانی: ۱۱/ ۲۵۴/ ۱۱۸۷۳

ص: ۶۰

مستجار

قالَ الصَّادِقُ علیه السلام:

بَنی إبْراهِیمُ الْبَیْتَ ... وَجَعَلَ لَهُ بَابَیْنِ بَابٌ إِلَی الْمَشْرِقِ وَ بَابٌ إِلَی الْمَغْرِبِ، وَالْبَابُ الَّذِی إِلَی الْمَغْرِبِ یُسَمَّی الْمُسْتَجارَ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

ابراهیم خلیل کعبه را بنا کرد ... و برای آن دو در گذاشت:

دری به سوی مشرق و دری به سوی مغرب، دری که به سوی مغرب است مستجار نامیده شده است.

رکن یمانی

عطاء گوید:

به رسول خدا صلی الله علیه و آله گفته شد:

رَأَیْناکَ تُکْثِرُ اسْتِلامَ الرُّکْنِ الْیمانیِّ فَقالَ:

مااتَیْتُ عَلَیْهِ قَطُّ الَّا و جَبْرَئیلُ قائِمٌ عِنْدَهُ یَسْتَغْفِرُ لِمَنْ اسْتَلَمَهُ. (۲)

۱- مستدرک الوسائل: ۹/ ۳۲۳- تفسیر قمّی: ۱/ ۶۲

۲- أخبار مکّه ازرقی: ۱/ ۳۳۸.

ص: ۶۱

فراوان می‌بینیم که شما رکن یمانی را استلام می‌کنید! فرمود: هرگز نزد رکن یمانی نیامدم مگر اینکه دیدم جبرئیل آن جا ایستاده و برای کسانی که آن را استلام می‌نمودند طلب مغفرت می‌کرد.

سعی صفا و مروه

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام یَقُولُ:

مَا مِنْ بُقْعَهٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنَ الْمَسْعَی لِأَنَّهُ یُذِلُّ فِیهَا کُلَّ جَبَّارٍ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

هیچ بقعه‌ای نزد خداوند محبوب‌تر از محلّ سعی نیست برای اینکه هر ستمگر و جبّاری در آن‌جا ذلیل و خوار می‌شود.

شفاعت فرشتگان

قَالَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ علیه السلام:

السَّاعِی بَیْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهِ تَشْفَعُ لَهُ الْمَلائِکَهُ فَتُشَفَّعُ فِیهِ بِالْإِیجاب. (۲)

۱- کافی: ۴/ ۴۳۴/ ۳.

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۲۰۸/ ۲۱۶۸.

ص: ۶۲

امام سجّاد علیه السلام فرمود:

فرشتگان برای سعی کنندگان بین صفا و مروه شفاعت می‌کنند و شفاعت آنان نیز پذیرفته می‌شود.

هروله

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام: قَالَ:

صَارَ السَّعْیُ بَیْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهِٔ لِأَنَّ إِبْرَاهِیمَ علیه السلام عَرَضَ لَهُ إِبْلِیسُ فَأَمَرَهُ جَبْرَئِیلُ علیه السلام، فَشَدَّ عَلَیْهِ فَهَرَبَ مِنْهُ، فَجَرَتْ بِهِ السُّنَّهُٔ- یعنی بالْهَرْوَلَهًٔ-

. (۱) امام صادق علیه السلام فرمود:

[هروله] در سعی بین صفا و مروه برای آن است که ابلیس خود را به ابراهیم خلیل علیه السلام در آن‌جا نشان داد.

آنگاه جبرائیل به آن حضرت دستور داد تا به او حمله کند، پس شیطان گریخت، از این رو [هروله] سنّت شد.

نشستن در راه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

لا یَجْلِسُ بَیْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَهِٔ إِلَّا مَنْ جَهَدَ. (۲)

۱- علل الشرایع: ۴۳۲- وسائل الشیعه: ۱۳/ ۴۵۰.

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۴۱۷/ ۲۸۵۴.

ص: ۶۳

امام صادق علیه السلام فرمود:

میان صفا و مروه نمی‌نشیند مگر کسی که خسته شده باشد.

ریزش نور

امام باقر علیه السلام هنگام حلق می‌فرمود:

اللَّهُمَّ اعْطِنِی بِکُلِّ شَعْرَهٍ نوراً یَوْمَ القِیامَهِ (۱).

بار خدایا: به اندازه هر تار مویی، نوری در قیامت به من عطا کن.

اسرار حجّ

عالم بزرگوار سیّد عبداللّه از نوادگان مرحوم محدّث جزائری در کتاب شرح نخبه می‌نویسد:

در منابع متعدّد، که مورد تأیید من است، به خط بعضی از بزرگان در حدیث مرسل چنین نقل شده است که: شبلی پس از حجّ با امام زین العابدین علیه السلام دیدار کرد، حضرت به

۱- وسائل: ۱۰/ ۱۹۰

ص: ۶۴

او فرمود:

حَجَجْتَ یَا شَبْلِیُّ؟

قَالَ: نَعَمْ یَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ فَقَالَ علیه السلام: أَ نَزَلْتَ الْمِیقَاتَ وَ تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِیطِ الثِّیابِ وَ اغْتَسَلْتَ؟ قَالَ: نَعَمْ،

قَالَ: فَحِینَ نَزَلْتَ الْمِیقَاتَ نَوَیْتَ أَنَّکَ خَلَعْتَ ثَوْبَ الْمَعْصِیَةِ وَلَبِسْتَ ثَوْبَ الطَّاعَةِ؟ قَالَ: لا،

قَالَ: فَحِینَ تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِیطِ ثِیابِکَ نَوَیْتَ أَنَّکَ تَجَرَّدْتَ مِنَ الرِّیَاءِ وَ النِّفَاقِ وَ الدُّخُولِ فِی الشُّبُهَاتِ؟ قَالَ: لا،

قَالَ: فَحِینَ اغْتَسَلْتَ نَوَیْتَ أَنَّکَ اغْتَسَلْتَ مِنَ الْخَطَایَا وَ الذُّنُوبِ؟ قَالَ: لا،

قَالَ: فَمَا نَزَلْتَ الْمِیقَاتَ وَ لا تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِیطِ الثِّیابِ وَ لا اغْتَسَلْتَ،

ثُمَّ قَالَ: تَنَظَّفْتَ وَ أَحْرَمْتَ وَ عَقَدْتَ بِالْحَجِّ، قَالَ: نَعَمْ،

قَالَ: فَحِینَ تَنَظَّفْتَ وَ أَحْرَمْتَ وَ عَقَدْتَ الْحَجَّ نَوَیْتَ أَنَّکَ تَنَظَّفْتَ بِنُورَةِ التَّوْبَةِ الْخَالِصَةِ لِلَّهِ تَعَالَی؟ قَالَ لا،

قَالَ: فَحِینَ أَحْرَمْتَ نَوَیْتَ أَنَّکَ حَرَّمْتَ عَلَی نَفْسِکَ کُلَ مُحَرَّمٍ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ؟ قَالَ: لا،

ص: ۶۵

(آقای شبلی!) آیا حج گزاردی؟ گفت: آری فرزند رسول خدا، فرمود: آیا به میقات فرود آمدی و لباس‌های دوخته خویش را از تن بدر کردی‌وغسل‌نمودی؟ شبلی پاسخ گفت: آری.

امام علیه السلام: آنگاه که به میقات درآمدی نیت کردی که لباس معصیت و نافرمانی را از تن درآورده، و جامه طاعت و فرمانبری خداوند را بجای آن پوشیده‌ای؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: هنگامی که لباس‌های دوخته را درآوردی، آیا نیت کردی که خود را از ریا و دورویی و ورود در شبهه‌ها برهنه و دور سازی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: به هنگام غسل کردن، نیّت کردی که خود را از اشتباهات و گناهان شستشو دهی؟

شبلی: نه.

امام علیه السلام: [پس تو در حقیقت] نه به میقات درآمده‌ای، و نه لباس‌های دوخته را از تن کنده‌ای و نه غسل کرده‌ای ..! سپس از او می‌پرسند: آیا خود را تمیز کردی و احرام پوشیدی و پیمان حج بستی؟ شبلی: آری.

امام علیه السلام: آیا این نیت را داشتی که خود را با نور توبه خالص پاکیزه می‌سازی؟

شبلی: نه.

امام علیه السلام: به هنگام محرم شدن، نیت آن کردی که هر چه را خداوند بر تو روا نداشته، بر خود حرام بداری؟ شبلی: نه.

ص: ۶۶

قَالَ: فَحِینَ عَقَدْتَ الْحَجَّ نَوَیْتَ أَنَّکَ قَدْ حَلَلْتَ کُلَّ عَقْدٍ لِغَیْرِ اللَّهِ؟ قَالَ: لا،

قَالَ لَهُ علیه السلام: مَا تَنَظَّفْتَ وَ لا أَحْرَمْتَ وَ لا عَقَدْتَ الْحَجَّ،

قَالَ لَهُ: أ دَخَلْتَ الْمِیقَاتَ وَ صَلَّیْتَ رَکْعَتَیِ الْإِحْرَامِ وَ لَبَّیْتَ؟ قَالَ: نَعَمْ،

قَالَ: فَحِینَ دَخَلْتَ الْمِیقَاتَ نَوَیْتَ أَنَّکَ بِنِیَّةِ الزِّیَارَةِ؟ قَالَ: لا،

قَالَ: فَحِینَ صَلَّیْتَ الرَّکْعَتَیْنِ نَوَیْتَ أَنَّکَ تَقَرَّبْتَ إِلَی اللَّهِ بِخَیْرِ الْأَعْمَالِ مِنَ الصَّلاةِ وَ أَکْبَرِ حَسَنَاتِ الْعِبَادِ؟ قَالَ: لا،

قَالَ: فَحِینَ لَبَّیْتَ نَوَیْتَ أَنَّکَ نَطَقْتَ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ بِکُلِّ طَاعَةٍ وَ صُمْتَ عَنْ کُلِّ مَعْصِیَةٍ؟ قَالَ: لا،

قَالَ لَهُ علیه السلام: مَا دَخَلْتَ الْمِیقَاتَ وَ لا صَلَّیْتَ وَلا لَبَّیْتَ،

ثُمَّ قَالَ لَهُ: أ دَخَلْتَ الْحَرَمَ وَ رَأَیْتَ الْکَعْبَةَ وَصَلَّیْتَ؟ قَالَ: نَعَمْ،

قَالَ: فَحِینَ دَخَلْتَ الْحَرَمَ نَوَیْتَ أَنَّکَ حَرَّمْتَ عَلَی نَفْسِکَ کُلَّ غِیبَةٍ تَسْتَغِیبُهَا الْمُسْلِمِینَ مِنْ أَهْلِ مِلَّةِ الْإِسْلامِ؟ قَالَ: لا.

ص: ۶۷

امام علیه السلام: به هنگام بستن پیمان حج، آیا قصد آن کردی که هر پیمان غیر الهی را گشوده‌ای (رها کرده‌ای)؟

شبلی: نه.

امام علیه السلام: نه احرام بسته‌ای، نه پاکیزه شده‌ای و نه نیت حج کرده‌ای! آنگاه چنین پرسید: آیا به میقات داخل شدی و دو رکعت نماز احرام بجای آوردی و لبیک گفتی؟

شبلی: آری.

امام علیه السلام: به هنگام خواندن دو رکعت نماز (طواف)، نیت آن داشتی که به بهترین کارها و بزرگترین نیکی‌های بندگان (که همان نماز است)، خود را به خدا نزدیک می کنی؟ شبلی:

نه.

امام علیه السلام: آنگاه که لبیک گفتی، نیّت آن کردی که به هر چه فرمانبرداری محض خداوند است سخن می گویی و از هر نافرمانی و معصیتی سکوت می کنی؟

شبلی: نه.

امام علیه السلام: نه در میقات داخل شده‌ای، نه نماز گزارده‌ای و نه لبیک گفته‌ای!

وباز پرسید: آیا به حرم داخل شدی و کعبه را دیدی و نماز خواندی؟

شبلی: آری.

ص: ۶۸

قَالَ فَحِينَ وَصَلْتَ مَكَّةَ نَوَيْتَ بِقَلْبِكَ أَنَّكَ قَصَدْتَ اللَّهَ؟ قَالَ: لا.

قَالَ علیه السلام: فَمَا دَخَلْتَ الْحَرَمَ وَ لا رَأَيْتَ الْكَعْبَةَ وَ لا صَلَّيْتَ.

ثُمَّ قَالَ: طُفْتَ بِالْبَيْتِ وَ مَسَسْتَ الْأَرْكَانَ وَسَعَيْتَ؟ قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ علیه السلام: فَحِينَ سَعَيْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ هَرَبْتَ إِلَى اللَّهِ وَ عَرَفَ مِنْكَ ذَلِكَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ؟

قَالَ: لا.

قَالَ فَمَا طُفْتَ بِالْبَيْتِ وَ لا مَسِسْتَ الْأَرْكَانَ وَلا سَعَيْتَ.

ثُمَّ قَالَ لَهُ: صَافَحْتَ الْحَجَرَ وَ وَقَفْتَ بِمَقَامِ إِبْرَاهِيمَ علیه السلام وَ صَلَّيْتَ بِهِ رَكْعَتَيْنِ؟ قَالَ: نَعَمْ فَصَاحَ علیه السلام صَيْحَةً كَادَ يُفَارِقُ الدُّنْيَا ثُمَّ قَالَ:

آه آه

ثُمَّ قَالَ علیه السلام: مَنْ صَافَحَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ فَقَدْ صَافَحَ اللَّهَ تَعَالَى، فَانْظُرْ يَا مِسْكِينُ لا تُضَيِّعْ أَجْرَ مَا عَظُمَ حُرْمَتُهُ، وَ تَنْقُضِ الْمُصَافَحَةَ بِالْمُخَالَفَةِ، وَ قَبْضِ الْحَرَامِ نَظِيرَ أَهْلِ الْآثَامِ.

ص: ۶۹

امام علیه السلام: به هنگام ورود به حرم نیت آن کردی که هر غیبت و بد گویی مسلمانی از جامعه اسلامی‌را بر خود حرام می کنی؟

شبلی: نه.

امام علیه السلام: ب ه‌هنگام رسیدن به مکه، نیت کردی که فقط خدا را می‌خواهی [و می‌جویی]؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: پس نه به حرم وارد شده‌ای و نه کعبه را دیده‌ای و نه نماز گزارده‌ای! و ادامه داد: گرداگرد خانه خدا طواف کردی؟ وارکان خانه را لمس نمودی؟ وسعی انجام دادی؟ شبلی: آری.

امام علیه السلام: به هنگام سعی، نیّت آن داشتی که (از شرّ شیطان ونفس) به خدا پناه می‌بری و او که آگاه به پنهان‌هاست، نسبت به این مسأله داناست؟

شبلی: نه.

امام علیه السلام: پس نه طواف خانه کرده‌ای، نه ارکان را لمس نموده‌ای و نه سعی نموده‌ای!

سپس فرمود: آیا با حجر الاسود دست دادی، کنار مقام ابراهیم ایستادی، و دو رکعت نماز خواندی؟ شبلی: نه.

در این هنگام امام فریادی برآورد چونانکه گویی نزدیک است از دنیا برود، سپس فرمود: آه، آه ...

آنگاه‌فرمود: کسی که با حجر الاسود دست داده، مصافحه کند، در حقیقت با خداوند متعال دست داده است، پس ای نادار ناتوان بنگر و بیاندیش، و پاداش آنچه‌راحرمت‌قائل شده و بزرگ داشته‌ای، ضایع مگردان و همچون معصیت کاران، دستی که به خدادادی (و پیمانی را که با خدا بستی) نگسل و نشکن.

ص: ۷۰

ثُمَّ قَالَ علیه السلام: نَوَیْتَ حِینَ وَقَفْتَ عِنْدَ مَقَامِ إِبْرَاهِیمَ علیه السلام أَنَّکَ وَقَفْتَ عَلَی کُلِّ طَاعَهٍ وَتَخَلَّفْتَ عَنْ کُلِّ مَعْصِیَهٍ؟ قَالَ: لا.

قَالَ: فَحِینَ صَلَّیْتَ فِیهِ رَکْعَتَیْنِ نَوَیْتَ أَنَّکَ صَلَّیْتَ بِصَلاهِ إِبْرَاهِیمَ علیه السلام، وَ أَرْغَمْتَ بِصَلاتِکَ أَنْفَ الشَّیْطَانِ؟ قَالَ: لا.

قَالَ لَهُ: فَمَا صَافَحْتَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ وَ لا وَقَفْتَ عِنْدَ الْمَقَامِ وَ لا صَلَّیْتَ فِیهِ رَکْعَتَیْنِ.

ثُمَّ قَالَ علیه السلام: لَهُ أَشْرَفْتَ عَلَی بِئْرِ زَمْزَمَ وَ شَرِبْتَ مِنْ مَائِهَا؟ قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ نَوَیْتَ أَنَّکَ أَشْرَفْتَ عَلَی الطَّاعَهِ، وَغَضَضْتَ طَرْفَکَ عَنِ الْمَعْصِیَهِ؟ قَالَ: لا.

قَالَ علیه السلام: فَمَا أَشْرَفْتَ عَلَیْهَا وَ لا شَرِبْتَ مِنْ مَائِهَا.

ثُمَّ قَالَ لَهُ علیه السلام: أَ سَعَیْتَ بَیْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهِ وَ مَشَیْتَ وَ تَرَدَّدْتَ بَیْنَهُمَا؟ قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ لَهُ: نَوَیْتَ أَنَّکَ بَیْنَ الرَّجَاءِ وَ الْخَوْفِ؟

قَالَ: لا.

قَالَ: فَمَا سَعَیْتَ وَ لا مَشَیْتَ وَ لا تَرَدَّدْتَ بَیْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهِ ...»

ص: ۷۱

سپس فرمود: آنگاه که نزد مقام ابراهیم قرار گرفتی آیا نیّت کردی که مصمّم بر انجام همه دستورهای الهی و فرمانبرداری از آن و مخالف با هر معصیت و نا فرمانی خدا باشی؟ گفت: نه.

امام فرمود: آنگاه که دو رکعت نماز طواف را به جای آوردی آیا نیّت کردی که با ابراهیم علیه السلام نمازگزاردی و با نمازت بینی شیطان را به خاک مالیدی؟ گفت: نه.

امام فرمود: پس در حقیقت، نه با حجرالاسود دست داده و مصافحه کرده‌ای، و نه در مقام ابراهیم توقّف کرده و ایستاده‌ای، و نه دو رکعت نماز آنجا خوانده‌ای!

سپس فرمود: آیا بر سر چاه زمزم رفتی و از آب آن نوشیدی؟ گفت: آری.

امام فرمود: آیا نیّت کردی که بر فرمانبرداری خداوند اشراف یافته، و از گناه و معصیت چشم پوشیده و روی گردانده‌ای؟ شبلی گفت: نه.

امام فرمود: پس در حقیقت بر چاه زمزم اشراف نیافته‌ای و از آب آن ننوشیده‌ای!

امام سپس فرمود: آیا سعی صفا و مروه را انجام دادی؟ و پیاده بین آن دو کوه رفت و آمد داشتی؟

گفت: آری.

امام فرمود: آیا نیّت کردی که میان خوف و رجاء و ترس و امید در حرکتی؟ گفت: نه.

امام فرمود پس سعی صفا و مروه انجام نداده‌ای و میان آن دو کوه تردّد نکرده و راه نرفته‌ای!!

ص: ۷۲

فَطَفِقَ الشِّبْلِیُّ یَبْکِی عَلَی ما فَرَّطَهُ فِی حَجِّهِ، وَما زَالَ یَتَعَلَّمُ حَتَّی حَجَّ مِنْ قابِلٍ بِمَعْرِفَهٍ وَیَقینٍ. (۱)

... سپس امام بقیّه اعمال حجّ را ذکر می‌کنند تا آنجا که شبلی سخت به گریه افتاده و از اینکه نتوانسته حجّ را آنگونه که هست بشناسد و مناسک حج را عارفانه انجام دهد از شدّت ناراحتی به خود پیچید و از آن پس به دنبال فراگیری اسرار و معارف حج بود تا بتواند حج سال بعد را از روی شناخت و یقین به جای آورد.

تسبیح در مکّه

قَالَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ علیه السلام:

تَسْبِیحَهٌ بِمَکَّهَ أَفْضَلُ مِنْ خَرَاجِ الْعِرَاقَیْنِ یُنْفَقُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ، وَ قَالَ: مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ بِمَکَّهَ لَمْ یَمُتْ حَتَّی یَرَی رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وَ یَرَی مَنْزِلَهُ فِی الْجَنَّهِ. (۲)

۱- مستدرک الوسائل: ۱۰/ ۱۶۶

۲- تهذیب الأحکام: ۵/ ۴۶۸/ ۱۶۴۰

ص: ۷۳

امام سجّاد علیه السلام فرمود:

ثواب سبحان اللَّه گفتن در مکّه بالاتر از انفاق مالیات عراقین در راه خداست، و نیز فرمود: هرکس در مکّه قرآن را ختم کند، نمی‌میرد مگر آنکه رسول خدا صلی الله علیه و آله را می‌بیند، و جایگاه خویش را در بهشت مشاهده نماید.

وداع با کعبه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ مَکَّهَٔ وَ تَأْتِیَ أَهْلَکَ فَوَدِّعِ الْبَیْتَ وَ طُفْ بِالْبَیْتِ أُسْبُوعاً. (۱)

معاویهٔ بن عمّار گوید:

امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگامی که خواستی از مکّه خارج شوی و به سوی خانواده‌ات برگردی، پس با کعبه وداع کرده و هفت بار گرد کعبه طواف کن ....

نشانه قبولی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

آیَهُٔ قَبُولِ الْحَجِّ تَرْکُ مَا کَانَ عَلَیْهِ الْعَبْدُ مُقِیماً مِنَ الذُّنُوبِ. (۲)

۱- کافی: ۴/ ۵۳۰/ ۱.

۲- مستدرک الوسائل: ۱۰/ ۱۶۵.

ص: ۷۴

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

نشانه قبولی حج آن است که گناهانی را که قبلًا انجام می‌داده، ترک کند.

زیارت رسول خدا

قالَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

مَنْ حَجَّ فَزارَ قَبْری بَعْدَ مَوْتی کانَ کَمَنْ زارَنی فی حَیاتِی. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که حج گزارد و پس از مرگ من به زیارت قبر من بیاید، مانند آن است که مرا در حال زنده بودن زیارت کرده است.

حج با رسول خدا

عَنْ أَبی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ زِیَارَةَ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله تَعْدِلُ حَجَّةً مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله مَبْرُورَةً. (۲)

امام باقر علیه السلام فرمود:

همانا زیارت قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله برابر با یک حج

۱- معجم الاوسط طبرانی: ۳/ ۳۵۱/ ۳۳۷۶

۲- وسائل الشیعه: ۱۴/ ۳۳۵- کامل الزیارات: ۴۷

ص: ۷۵

مقبول همراه با آن حضرت است.

شفاعت در قیامت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

مَنْ جاءَنی زائِراً لایَعْمَلُهُ حاجَةً الَّا زِیارَتی، کانَ حَقّاً عَلَیَّ انْ اکُونَ لَهُ شَفیعاً یَوْمَ الْقِیامَةِ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هرکس به زیارت من بیاید، و کاری جز زیارت من نداشته باشد، سزاست که من او را روز قیامت شفاعت کنم.

سلام فرشتگان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

خَلَقَ اللَّهُ تَعالی لی مَلَکَیْنِ یَرُدّانِ السَّلامَ عَلی مَنْ سَلَّمَ عَلَیَّ مِنْ شَرْقِ البِلادِ وَ غَرْبِها، الَّا مَنْ سَلَّمَ عَلَیَّ فی داری فَانی ارُدُّ عَلَیْهِ السَّلامَ بِنَفْسی. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

خداوند تعالی برای من دو فرشته خلق فرموده که

۱- معجم الکبیر طبرانی: ۱۲/ ۲۲۵/ ۱۳۱۴۹

۲- کنز العمال: ۱۲/ ۲۵۶/ ۳۴۹۲۹.

ص: ۷۶

هرکس از شرق و غرب بر من سلام کند و درود فرستد، پاسخ آنان را می‌دهند. مگر کسی که در خانه من، به من سلام دهد که خود، جواب سلام او را می‌دهم.

نماز در مسجد النبی صلی الله علیه و آله

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

صَلاةٌ فِی مَسْجِدِی هَذَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ عَشَرَةَ آلافِ صَلاةٍ فِی غَیْرِهِ مِنَ الْمَسَاجِدِ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ فَإِنَّ الصَّلاةَ فِیهِ تَعْدِلُ مِائَةَ أَلْفِ صَلاةٍ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

نماز در مسجد من برابر است با ده هزار نماز در مساجد دیگر جز مسجدالحرام، که نماز در آن یک‌صد هزار رکعت ثواب دارد.

جماعت اهل سنّت

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ، قَالَ:

«قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام:

یَا إِسْحَاقُ أَ تُصَلِّی مَعَهُمْ فِی الْمَسْجِدِ؟

۱- کافی: ۴/ ۵۵۶/ ۱۱- ثواب الاعمال: ۵۰/ ۱

ص: ۷۷

قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: صَلِّ مَعَهُمْ فَإِنَّ الْمُصَلِّی مَعَهُمْ فِی الصَّفِّ الْأَوَّلِ کَالشَّاهِرِ سَیْفَهُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ». (۱)

اسحاق بن عمّار گوید:

«امام صادق علیه السلام به من فرمود:

ای اسحاق، آیا با آنان (یعنی اهل سنّت) در مسجد نماز می‌خوانی؟

گفتم: آری.

حضرت فرمود: با آنان نماز بخوان، همانا کسی که با آنها در صف اوّل نماز بخواند، مانند سرباز جهادگری است که در راه خدا شمشیر زند و با دشمنان دین نبرد کند.»

رفتار با مسلمانان دیگر کشورها

زَیْدٌ الشَّحَّامُ عَنِ الصّادِق علیه السلام، أَنَّهُ قَالَ:

«یَا زَیْدُ خَالِقُوا النَّاسَ بِأَخْلاقِهِمْ صَلُّوا فِی مَسَاجِدِهِمْ وَ عُودُوا مَرْضَاهُمْ وَ اشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ وَ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَکُونُوا الْأَئِمَّةَ وَ الْمُؤَذِّنِینَ فَافْعَلُوا فَإِنَّکُمْ إِذَا فَعَلْتُمْ ذَلِکَ قَالُوا هَؤُلاءِ الْجَعْفَرِیَّةُ رَحِمَ اللَّهُ جَعْفَراً مَا

۱- وافی: ۲/ ۱۸۲

ص: ۷۸

كَانَ أَحْسَنَ مَا يُؤَدِّبُ أَصْحَابَهُ وَ إِذَا تَرَكْتُمْ ذَلِكَ قَالُوا هَؤُلاءِ الْجَعْفَرِيَّةُ فَعَلَ اللَّهُ بِجَعْفَرٍ مَا كَانَ أَسْوَأَ مَا يُؤَدِّبُ أَصْحَابَهُ». (۱)

«امام صادق علیه السلام فرمود:

ای زید، خود را با اخلاق ایشان تطبیق داده، رفتاری خوب با آنان داشته باشید، در مساجد آنها نماز بگزارید، بیمارانشان را عیادت کنید، در تشییع جنازه آنان حاضر شوید، و اگر بتوانید امام جماعت یا مؤذن آنان باشید، چنین کنید، زیرا اگر چنین رفتار کنید گویند:

اینها جعفری (و پیروان جعفر بن محمّد علیه السلام) اند، خداوند جعفر را رحمت کند، چه خوب یاران خود را تربیت کرده است. و اگر چنین رفتار نکنید، گویند اینها جعفری هستند خداوند با جعفر چنان کند، یارانش را چه بد تربیت کرده است!!»

باغ بهشت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

مَا بَيْنَ قَبْرِى وَ مِنْبَرِى رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، وَ مِنْبَرِى عَلَى تُرْعَةٍ مِنْ تُرَعِ الْجَنَّةِ. (۲)

۱- وافی: ۲/ ۱۸۲- من لا یحضره الفقیه: ۱/ ۳۸۳

۲- کافی: ۴/ ۵۵۴/ ۳

ص: ۷۹

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

میان قبر من و منبر من باغی از باغ‌های بهشت است و منبر من بر دریچه‌ای از دریچه‌های بهشت است.

سلام بر فاطمه علیها السلام

یزید بن عبدالملک از پدرش شنیده که جدّ او گفته است:

بر حضرت فاطمه زهرا علیها السلام وارد شدم. آن حضرت بر من سلام کرد، سپس فرمود:

چه چیزی سبب شده به اینجا بیایی؟

عرض کردم: درخواست برکت.

قَالَتْ: أَخْبَرَنِی أَبِی وَ هُوَ ذَا هُوَ أَنَّهُ مَنْ سَلَّمَ عَلَیْهِ وَ عَلَیَّ ثَلاثَةَ أَیَّامٍ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ.

فاطمه علیها السلام فرمود: پدرم به من خبر داد که هر کس بر او و بر من سه روز سلام دهد، خداوند بهشت را بر او واجب گرداند.

قُلْتُ لَهَا: فِی حَیَاتِهِ وَ حَیَاتِکِ قَالَتْ نَعَمْ وَ بَعْدَ مَوْتِنَا. (۱)

۱- تهذیب الاحکام: ۶/ ۹/ ۱۸

ص: ۸۰

از آن حضرت پرسیدم: در حیات ایشان و شما؟

پاسخ فرمود:

آری و پس از مرگ ما.

زیارت شهیدان

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ فَاطِمَهَٔ علیه السلام کَانَتْ تَأْتِی قُبُورَ الشُّهَدَاءِ فِی کُلِّ غَدَاهِٔ سَبْتٍ فَتَأْتِی قَبْرَ حَمْزَهَٔ وَ تَتَرَحَّمُ عَلَیْهِ وَ تَسْتَغْفِرُ لَهُ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

حضرت فاطمه علیها السلام هر صبح شنبه به زیارت قبر حمزه می‌آمد و برای او طلب رحمت و آمرزش می‌کرد.

نماز در قبا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

الصَّلاهُٔ فی مَسْجِدِ قُباءَ کَعُمْرَهٍٔ. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: نماز در مسجد قباء مانند انجام

۱- تهذیب الاحکام: ۱/ ۴۶۵/ ۱۶۸

۲- سنن ترمذی: ۲/ ۱۴۵/ ۳۲۴.

ص: ۸۱

عمره است [پاداش عمره دارد].

زیارت امامان بقیع

قالَ الرّضا علیه السلام:

انَّ لِکُلِّ امام عَهْداً فی عُنُقِ اولِیائِهِ وَشِیعَتِهِ وَانَّ مِنْ تَمامِ الوَفاءِ بالعَهْدِ وَحُسْنِ الأداءِ زِیارَةُ قُبُورِهِمْ فَمَنْ زارَهُم رَغْبَةً فی زیارَتِهِمْ وتَصْدیقاً بِما رَغبوا فیهِ کانَ أئِمَّتُهُم شُفَعائَهُمْ یَوْمَ القِیامَةِ! (۱)

امام رضا علیه السلام فرمود:

برای هر امامی به گردن دوستان و پیروانش تعهّدی است، که وفای کامل به آن عهد، زیارت قبور آنها است، پس هر کس از روی عشق و علاقه، و با پذیرش آنچه آنان در پی آن بودند، قبور آنان را زیارت کند، پیشوایانشان نیز روز قیامت آنها را شفاعت می کنند.

فلسفه زیارت

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه السلام، وَنَظَرَ النَّاسَ فِی الطَّوَافِ قَالَ:

أُمِرُوا أَنْ یَطُوفُوا بِهَذَا ثُمَّ یَأْتُونَا فَیُعَرِّفُونَا

۱- کافی: ۴/ ۵۶۷

ص: ۸۲

مَوَدَّتَهُمْ ثُمَّ يَعْرِضُوا عَلَيْنَا نَصْرَهُمْ». (۱)

«امام باقر علیه السلام در حالی که مردم را در حال طواف می‌نگریست فرمود:

به آنان فرمان داده شده تا در اینجا [و گرد کعبه] طواف کنند، سپس نزد ما آمده، دوستی و محبّتْ و نیز نصرت و یاری خود را به ما اظهار و عرضه نمایند.»

کمک به خانواده عمره‌گزاران

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ علیه السلام:

مَنْ خَلَفَ حَاجّاً فِي أَهْلِهِ وَ مَالِهِ كَانَ لَهُ كَأَجْرِهِ حَتَّى كَأَنَّهُ يَسْتَلِمُ الْأَحْجَارَ. (۲)

امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

کسی که در نبود حاجی، به خانواده و مال او رسیدگی می‌کند، پاداشی همانند او دارد، تا آنجا که گویی سنگ‌های [کعبه] را لمس کرده است.

۱- مستدرک‌الوسائل: ۱۰/ ۱۸۹

۲- محاسن: ۱/ ۱۴۷/ ۲۰۶- وسائل الشیعه: ۱۱/ ۴۳۰

ص: ۸۳

احترام به عمره‌گزاران

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه السلام:

وَقِّرُوا الْحَاجَّ وَ الْمُعْتَمِرِینَ فَإِنَّ ذَلِکَ وَاجِبٌ عَلَیْکُمْ. (۱)

امام باقر علیه السلام فرمود:

حاجیان و عمره گزاران را محترم بدارید که این کار بر شما لازم است.

تحوّل روحی

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

الْحَاجُّ لا یَزَالُ عَلَیْهِ نُورُ الْحَجِّ مَا لَمْ یُلِمَّ بِذَنْبٍ. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود: حج گزار تا زمانی که به گناه آلوده نشده نور حج را پیوسته دارا خواهد بود.

گوارایتان باد

عَنْ یَحْیَی بْنِ یَسَارٍ قَالَ:

حَجَجْنَا فَمَرَرْنَا بِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام فَقَالَ:

۱- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۲۲۸/ ۲۲۶۶

۲- کافی: ۴/ ۲۵۵/ ۱۱

ص: ۸۴

«حَاجُّ بَیْتِ اللَّهِ وَ زُوَّارُ قَبْرِ نَبِیِّهِ صلی الله علیه و آله وَ شِیعَهُ آلِ مُحَمَّدٍ هَنِیئاً لَکُمْ». (۱)

یحی بن یسار گوید:

حج گزارده، سپس به امام صادق علیه السلام برخورد کردیم، آن حضرت فرمود:

حاجی خانه خدا و زائر قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و شیعه آل محمّد گوارایتان باد.»

۱- کافی: ۴/ ۵۴۹

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ فى سَبيلِ اللَّهِ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۶۰۹-۵۳ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

قائمیه
اصفهان
مرکز تحقیقات رایانه ای
WWW
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹